

۱۴۶۴۰۸۸

هدایت منابع اطلاعاتی زن

مبانی و بایسته‌ها

تالیف

زینب قائمی

دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

موسسه چاپ و انتشارات

۱۳۹۵

عنوان و نام پدیدآور : هدایت منابع اطلاعاتی زن؛ مبانی و بایسته‌ها/ تالیف زینب قائمی؛ {برای} دانشگاه

اطلاعات و امنیت ملی، معاونت پژوهش

مشخصات نشر : تهران: دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی، موسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری : ۲۱۶ ص.

وضعیت فهرست‌نویسی : فیا

موضوع : زن پژوهی

موضوع : women's studies -- Research :

موضوع : زن پژوهی - تحقیق - زنان - جاسوسی

شناسه اذوده : دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی - معاونت پژوهش و تولید علم

شناسه افزوده : دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی - موسسه چاپ و انتشارات

رده‌بندی کمره : HQ۱۱۸۰/ق۲۰۴ ۱۳۹۵ :

رده‌بندی دیویی : ۳۰۵/۴۲۰

شماره کتابشناسی ملی : ۴۴۲۴۰۰۰۰

مشخصات:

عنوان: هدایت منابع اطلاعاتی زن؛ مبانی و بایسته‌ها

تالیف: زینب قائمی

ناشر: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۱۲۰۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول

طبقه‌بندی: محرمانه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۱-۲۰-۸

تهران: صندوق پستی ۱۴۳۸-۱۶۷۶۵

«تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکریر یا تولید مجدد آن کلی یا جزئی به هر صورت (چاپ، فتوکپی،

صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.»

تلفن: ۲۲۴۶۹۷۳۹

مقدمه ناشر

با آن که در دهه‌های اخیر در حوزه مطالعات بین رشته‌ای زنان، توجه مناسبی به موضوعات زن شده است، اما آنچه در طول تاریخ بی‌شبهه باقی مانده، این است که زنان و مردان (تنها در همین کلیت) تفاوت‌های اساسی در ویژگی‌های رفتاری و شخصیتی یکدیگر دارند. به‌طور خلاصه آن‌که، جنسیت زیربنای سازمان‌ها، مبنای تعامل و هویت است. در عین حال نژاد، طبقه و دیگر ابعاد اجتماعی یا فردی جنسیتی دنیای ما را درهم می‌تابانند. به گونه‌ای که نمی‌توان از این تفاوت‌ها به‌سادگی عبور کرد. امروزه نه تنها مطالعات در خصوص زنان با اهمیت شده، و از یک سنت مسلط در سراسر سده نوزدهم و بخش اعظمی از قرن بیستم (که اغلب محققان علوم اجتماعی زنان را قابل مطالعه نمی‌دانستند) روی برگشته، بلکه مطالعات علوم اجتماعی که تا مدت‌ها پس از قرن بیستم (دهه ۱۹۷۰) همه مبتنی بر تجربیات مردان بوده را، از انزوای زنان برای حضور در این عرصه خارج نموده است. با همه محدودیت‌ها، زنان نیمی از جامعه انسان‌ها را به خود اختصاص می‌دهند و نقش‌های زیادی را برعهده گرفته‌اند. به گونه‌ای که حتی در بسیاری از جوامع که نقش آن‌ها، در لایه‌های پنهانی جامعه باقی مانده است، باز نمی‌توان این نقش مهم را به فراموشی سپرد.

با عنایت به این‌که ویژگی‌های شخصیتی و جنسیتی این گروه، امکان پرداختن به فعالیت‌های خاص را با کیفیتی بسیار بالاتر از مردان به آن‌ها عطا کرده است، سازمان‌های اطلاعاتی می‌بایست با درک اهمیت این بخش از جامعه، امکانات و تمهیدات لازم را برای بهره‌برداری از زنان در فعالیت‌های مورد نظر خود فراهم آورند. کتاب «هدایت منابع اطلاعاتی زن» همان‌گونه که از نام آن پیداست به الزامات و

اصول مدیریت منابع زن می‌پردازد. این کتاب محصول تجربیات سال‌ها فعالیت اطلاعاتی یک افسر اطلاعاتی زن در این حوزه است. این ویژگی‌ها که اهمیت آن در همین مقدمه تصریح شده است، بدیع بودن و با اهمیت بودن کتاب را دو چندان می‌نماید.

معاونت پژوهش و تولید علم

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۳		مقدمه ناشر
۹		پیشگفتار

فصل اول:

آنچه باید از روان‌شناسی زن بدانیم

۲۳		مقدمه
۲۴		تفاوت‌های فیزیولوژیکی زن و مرد
۲۵		هرمون‌ها
۲۶		مغز
۲۶		تحركات بدنی
۲۶		حواس پنج‌گانه
۲۷		بیماری‌ها
۲۸		ویژگی‌های روان‌شناختی زنان
۲۸		عواطف و احساسات
۳۰		هیجان‌پذیری
۳۱		واکنش‌های هیجانی و احساسی
۳۲		تاثیرپذیری
۳۴		اجتماعی بودن
۳۶		اعتماد به نفس
۳۷		دین‌مداری
۳۸		رازداری
۳۸		مهارت‌ها
۴۰		ارتباطات
۴۱		الگوها و لحن‌ها
۴۱		مکانیزم‌های مواجهه و مقابله
۴۴		اختلالات و بیماری‌ها

فصل دوم:

مروری بر پیشینه تاریخی حضور زنان در جمع‌آوری اطلاعات و اخبار پنهان

۴۸	حضور سنتی زنان در جمع‌آوری اطلاعات
۵۰	شیوه‌های جمع‌آوری و شگردهای انتقال اطلاعات و اخبار توسط زنان
۶۰	جمع‌آوری در قالب شبکه
۶۲	جمع‌آوری اطلاعات و اخبار در پوشش گروه‌ها، انجمن‌های مخالف و سازمان‌های برانداز

فصل سوم:

حضور زنان در عملیات جمع‌آوری اطلاعات و اخبار پنهان

۶۸	زنان در سازمان جمع‌آوری اطلاعات پنهان
۶۹	محاسن و محدودیت‌های جمع‌آوری اخبار پنهان توسط زنان
۷۰	محاسن جمع‌آوری توسط زنان
۷۲	محدودیت‌های جمع‌آوری توسط زنان
۷۴	زنان در حوزه‌های جمع‌آوری اطلاعات و اخبار پنهان
۷۶	۱. حوزه خودی
۷۸	۲. حوزه بی‌طرف
۸۱	۳. حوزه حریف
۸۵	پوشش زنان در عملیات جمع‌آوری پنهان
۹۲	عناصر زن در صحنه جمع‌آوری اطلاعات و اخبار پنهان
۹۹	انگیزه منابع زن
۱۰۶	کاندیدای زن
۱۰۷	نشان‌گران زن
۱۰۹	نشان‌گاه‌های زنان
۱۱۰	تحقیق زنان
۱۱۲	آماده‌گری در زنان

۱۱۳		استخدام پنهان منابع زن
۱۱۴		روش‌های استخدام منابع زنان
۱۲۶		توجیه منابع زن

فصل چهارم

هدایت منابع زن

۱۳۳		آموزش
۱۳۵		اداره منابع زن
۱۳۷		مکان ملاقات
۱۳۸		مشکلات و محدودیت‌های ملاقات هادی مرد با منبع زن
۱۵۰		زمان ملاقات
۱۵۲		حضور هادی در محل ملاقات
۱۵۶		ارائه مأموریت به منبع
۱۶۳		گزارش‌گیری از منبع
۱۶۶		بهره‌کشی
۱۶۸		نتایج مورد انتظار از هدایت منبع
۱۷۳		تامین
۱۷۵		ارزیابی و کنترل
۱۷۶		پایان کار
۱۷۷		ویژگی هادیان منابع زن
۱۸۶		اصول کار با منابع زن
۱۹۲		آسیب‌های کار با منابع زن
۲۰۰		نگاهی به وضعیت فعلی
۲۰۴		پیشنهادهای
۲۰۷		منابع و مآخذ

پیشگفتار

در قرن حاضر، جهان شاهد رقابت‌ها و کشمکش‌های فراوانی در عرصه‌های گوناگون می‌باشد که تمامی آن‌ها به‌منظور کسب قدرت و ثروت انجام و به‌نوعی تمامی جوامع و کشورها را به‌خود مشغول کرده است. در این رقابت‌ها که برخی از آن‌ها آشکار و برخی پنهان می‌باشد، طرفین درگیر دائما به‌دنبال دستیابی به اطلاعات و اسراری هستند که امکان بیش‌تر و بهتر سلطه بر حریف و یا مقابله با سلطه‌جویی‌ها را فراهم می‌کند. اسراری که دارندگان آن‌ها مجبور به حفظ‌شان هستند. در این رابطه مایکل هرمن می‌گوید: «ما باید به وضوح تایید کنیم که یک حکومت نیز کاملاً مجاز است تا از اسرار کشورش محافظت نموده و برای بدست آوردن اطلاعات محرمانه‌ای که برای امنیت و پیشبرد مافع حیاتش ضرورت دارد، دست به انجام تحقیقات بزند. در حال حاضر، بازدارندگی اولین توجیه برای وجود سرویس‌های اطلاعاتی است. مطمئنم که اغلب مردم توانایی درک این مسئله را دارند» (شاکمن، ۱۳۸۵، ص ۳۸۹). دشوار بودن حفظ و نگهداری اسرار و حفظ آن‌ها از دستبرد دشمنان از یک سو و نیاز به کسب اطلاعات و اخبار از رقبای همسایگان (به‌منظور بقا و حفاظت از تمامیت ارضی) از سوی دیگر، سبب گردیده تا فعالیت‌های اطلاعاتی پنهان در این رابطه از توجه فراوانی برخوردار و سهم ویژه‌ای را به‌خود اختصاص دهد، این فعالیت‌ها که به‌طور دست‌یابی به اسرار پنهان انجام و عمری به قدمت تاریخ بشری و زندگی اجتماعی انسان داده؛ در آغاز مختص به قلمرو نظامی حکومت‌ها بوده، اما به‌مرور به حوزه‌های دیگری وارد شده است. به‌گونه‌ای که در حال حاضر، حتی قلمرو اقتصادی کشورها را هم شامل و به‌گفته صاحب‌نظران یکی از وظایف اصلی دولت‌ها شده است. ضرورت و اهمیت انجام این وظایف سبب شده تا سازمان‌هایی تحت عنوان سرویس‌های اطلاعاتی به‌وجود آید. «در دنیای امروز دستگاه‌های اطلاعاتی نقش مهمی ایفا می‌نمایند. اطلاعات وسیله و ابزار و

حتی یکی از مهم‌ترین وظایف دولت‌ها شده است تا از طریق آن به‌طور پیوسته توسط منابع اطلاعاتی مختلف به اطلاعات دست یافته شود» (سعدالعیسی، عاصم، ۱۳۸۸، ص ۱۹). سازمان‌هایی که نقش‌های زیادی را در حوزه‌های داخلی و خارجی دولت‌ها ایفا می‌نمایند. «سرویس‌های اطلاعاتی جهان نقش بسیار بارز و برجسته‌ای در ارتباطات و روابط بین‌المللی ایفا می‌نمایند» (الجزیری، ۱۳۷۸، ص ۳۲).

تمام این فعالیت‌ها و اقدامات به‌منظور غلبه و پیروزی در رقابت‌هایی است که بعضاً از یک کشمکش پنهان فراتر رفته و گاهی به نبردهای اطلاعاتی تبدیل گشته است. نبردهایی که به‌منظور دستیابی به ارزشمندترین سرمایه‌های پنهان شده، یعنی اطلاعات سری صورت می‌گیرد. اطلاعاتی که توانسته در طول تاریخ سرنوشت ملت‌ها و مشروعیت دولت‌ها را دستخیز تغییر و تحول نموده و آینده‌ای روشن و یا تاریک را برای آن‌ها رقم بزند. ثروتی که دولت‌ها به آن نه تنها حرص و ولع دارندگان خود را کم نکرده، بلکه بر میزان و شدت آن افزوده است. از این روی همواره با رشد و گسترش جوامع، ارتباطات و ورود تکنولوژی‌های پیشرفته به جوامع، همزمان شاهد رشد و نمو سازمان‌هایی تحت عنوان سرویس‌های اطلاعاتی بوده‌ایم، که بسیاری از آن‌ها در حال حاضر ساختارهای عریض و طویلی یافته و به قدرت زیادی را به‌دست آورده‌اند. قدرتی که در میدان نبرد هوش و با بهره‌گیری از سرمایه‌های این سرویس‌ها به‌دست آمده است. این سرویس‌ها که اهمیت زیادی برای دولت‌های جهان داشته و یکی از بازوان اصلی در حفظ امنیت ملی آن‌ها محسوب می‌گردند، ماموریت‌های بزرگ و مهمی را برعهده می‌گیرند، که می‌بایست پنهانی و به‌دور از نظر‌ها و در شرایطی کاملاً استتار شده انجام گیرد. به‌همین دلیل انجام این ماموریت‌ها، ویژگی و حساسیت‌های مخصوص به‌خود را داشته و پیروزی و یا شکست آن‌ها در انجام این ماموریت‌ها نه تنها کم‌تر از نتایج نبردهای نظامی نبوده، بلکه ممکن است مهم‌تر از آن‌ها نیز باشد.

پشتوانه و ابزار اصلی تمامی این سازمان‌ها را سرمایه‌های انسانی تشکیل می‌دهند که از ابتدای فعالیت‌های اطلاعاتی پنهان مورد بهره‌برداری بوده، و گذر زمان و ورود ابزارها و تکنولوژی‌های پیشرفته، نه تنها از اهمیت آن نکاسته، بلکه نقش‌های جدیدی را برای آن تعریف نموده که به‌عنوان نمونه می‌توان از کارآمدی انسان در بهره‌وری از ابزارها و تکنولوژی‌های جدید اطلاعاتی نام برد. که این نیز به دلیل محدود بودن توان ابزارهای انسانی، مستلزم وجود سرمایه‌های انسانی و یا به عبارتی دیگر عنصر انسانی^۱ در این سازمان‌ها می‌باشد. «بیش‌تر متخصصان امر معتقدند که سپردن اطلاعات واقعاً سری به کارکنان پس احمقانه است» (کوپر، کرلینجر، ۱۳۸۰، ص ۲۷). اهمیت و حساسیت اقدامات پنهان توسط عناصر انسانی (در راستای جمع‌آوری اطلاعات پنهان) از عناصر انسانی به حدی می‌باشد که از آن تحت عنوان اطلاعات انسانی یاد شده و جایگاه ویژه‌ای را در تمامی سازمان‌ها؛ اطلاعاتی از آن خود کرده است. «کمیسیون تحقیق سنای آمریکا در بحث بازنگری در حالت دستگاه اطلاعاتی آمریکا بر این نکته تأکید و معتقد است که نقش جمع‌آوری اطلاعات انسانی، اهمیت اساسی دارد» (براون، رادمن، ۱۳۸۳، ص ۱۵۵). این اهمیت به اندازه‌ای است که «از هشت بخش اطلاعات اسرائیل، اداره جمع‌آوری جزء چهار اداره مهم‌تر این دستگاه بوده و علیرغم این‌که در این سرویس از جدیدترین روش‌های فن‌آورانه استفاده می‌گردد، اما هرگز روش‌های سنتی (اطلاعات انسانی) نادیده گرفته نشده است» (لاکوئر، ۱۳۸۱، ص ۳۶۰).

کارآمدی عنصر انسانی سبب شده تا بخش عمده‌ای از ساختار تمامی سرویس‌های اطلاعاتی، به جمع‌آوری اطلاعات پنهان اختصاص و سهم زیادی از وظیفه جمع‌آوری اطلاعات پنهان بر عهده عناصر انسانی قرار گیرد. وظیفه سازمان جمع‌آوری اطلاعات پنهان، دسترسی به آن‌دسته از اطلاعات و اخبار سری است که در اختیار عوامل

انسانی قرار و به شدت از آن‌ها حفاظت می‌گردد. «نفوذ در یک دولت خارجی بدون این‌که کسی از عامل و منشاء آن نفوذ با خبر شود، یک کار سخت و فنی است که مستلزم وسایل و دسترسی مخفی است. چنین کاری بیش‌تر از طریق اطلاعات پنهان امکان پذیر خواهد بود» (براون، رادمن، ۱۳۸۳، ص ۶۲). سازمان اطلاعات پنهان در تمامی سرویس‌های اطلاعاتی تلاش می‌نمایند تا با تکیه بر بخشی از عناصر انسانی، به اهداف مورد نظر خود دست یابند. این افراد که عمدتاً از آن‌ها با نام جاسوس^۱ یاد می‌شود، کسانی هستند که با شرایط خاص جذب سرویس مورد نظر شده و در راستای جمع‌آوری اطلاعات و اسباب پنهان مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. در مورد جاسوسان داستان‌ها و مطالب زیادی به رشته تحریر در آمده و تعاریف متعددی برای آن ارائه شده است. به عنوان مثال: «جاسوس شخصی گفته شده است که سعی می‌کند اخبار سری از یک دولت را برای دولت دیگر به دست آورد» (فریدل، ۱۳۷۸، ص ۱۳). و یا جاسوس کسی است که از افرادی که نمی‌خواهند اطلاعاتشان به دست دیگران بیفتد، اطلاعات جمع‌آوری می‌نماید» (گیل، ۱۳۸۰، ص ۶۹). در هر صورت جاسوسان اعم از زن و یا مرد تلاش می‌نمایند تا به‌طور کاملاً پنهانی، ضمن رسوخ به قلب دشمن، به اطلاعات مورد نظر دست یافته، و در صورت امکان با ترفندهایی به میزبانی از افکار و اذهان صاحبان این اطلاعات نیز پی ببرند. این عناصر هم‌چون بازیگران در صحنه نمایش، به دلیل استعدادهای فراوان خود انتخاب و براساس سناریوهای نوشته شده و با بهره‌گیری از هوش و استعدادشان هنرنمایی کرده، بدون جلب توجه حریف و با

1. Professional Spy

جاسوس به شخصی اطلاق می‌شود که توسط سرویس اطلاعاتی یا یک گروه سیاسی مخالف کشور خودی، مأمور به انجام انواع فعالیت‌های پنهانی می‌گردد. یک جاسوس ممکن است یک مأمور، مخبر یا مأمور دوپل باشد، که به‌صورت انفرادی یا تحت لوای یک شبکه جاسوسی اقدام می‌نماید (فکوری، ۱۳۹۲، ص ۱۶۸).

عموماً کلمه جاسوس برای کسانی به‌کار می‌رود که به کشور خود خیانت و به نفع کشور دیگری جمع‌آوری اطلاعات می‌نمایند. اما سرویس‌های استخدام کننده این افراد، از آن‌ها به عنوان عامل اطلاعاتی یا منبع (Source) نیز نام می‌برند.

پوشش‌هایی به اهداف مورد نظر دست می‌یابند. منابع اطلاعات انسانی می‌توانند اطلاعاتی را در مورد نیت سیاسی دولت‌ها کسب کنند که احتمالا توسط عکس‌ها، اشعه لیزر و دیگر ابزار فنی امکان پذیر نیست. از جمله این موارد می‌توان به اطلاع از حمله قریب الوقوع مصری‌ها در جنگ یوم کپور (جنگ مصر با اسرائیل در سال ۱۹۷۳) و یا کودتای ژنرال یاروزلسکی در لهستان و بسیاری از موارد دیگر که توسط مامور اطلاعاتی به دست آمده است، اشاره نمود» (لاکوتر، ۱۳۸۱، ص ۵۰). به همین خاطر بهره‌گیران از منابع انسانی در فعالیت‌های اطلاعاتی ارزش و اهمیت زیادی داشته، و تمامی سرویس‌های اطلاعاتی در تلاشند تا از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های انسانی موجود (اعم از زن و مرد، با هر نژاد و مذهب و ملیت) در راستای اهداف اطلاعاتی خود بهره‌برداری نمایند. ماموران این عناصر انسانی به سان نمایشی است که صحنه‌گردانان آن، کارشناسان اطلاعاتی^۱ یا هادیان و بازیگران اصلی آن، جاسوسانی هستند که بر اساس استعدادها و توانمندی‌ها، سان و در راستای دستیابی به اهداف مورد نظر ایفای نقش می‌کنند. نام‌هایی هم چون ایز، فیلی، بتی تورپ و ماتاهاری و بسیاری از جاسوسان دیگر، همواره یادآور خدمات کسانی می‌باشد که با هدایت افسران اطلاعاتی خود توانستند سال‌های متمادی اقدام به جمع‌آوری اطلاعات و اخبار پنهان از اهداف مورد نظر نموده، و برگ‌هایی از تاریخ اطلاعات را رقم زنند. این افراد و بسیاری از کسانی که نام آن‌ها هرگز فاش نشده و یا کسانی که در حال حاضر به ایفای چنین نقش‌هایی مشغولند، دنیایی را رقم زده‌اند؛ که بسیار مرموز بوده، ماجراها و ناگفته‌های فراوانی را در خود جای داده است. ماجراهایی که همواره بیان‌گر اهمیت نقش کسانی می‌باشد که در دنیای نامرئی به سر برده و تنها از آثار اقدامات انجام شده

کارشناسان اطلاعاتی که به افسران هادی نیز موسوم‌اند، وظیفه جذب، آموزش و کنترل عوامل مخفی را برعهده دارند که بخش اعظم جاسوسی عملی را انجام می‌دهند (فریدل، ۱۳۷۸، ص ۲۲).

توسط آن‌ها، می‌توان پی به حضورشان برد. اما این نکته قابل توجه و بسیار حائز اهمیت است که دنیای جاسوسان، علاوه بر آنکه گستره و تنیدگی‌های خاص خود را دارا می‌باشد، در بر دارنده اصول و قواعدی است که رعایت دقیق و کامل آن‌ها ضروری بوده و تضمین کننده موفقیت مأموریت محوله و غفلت و بی‌توجهی به آن‌ها، موجب مرگ و نیستی جاسوسان و نهایتاً زیان‌های جدی برای سرویس‌های هدایت‌گر می‌باشد. اهمیت کار منابع، وجود ظرایف، حساسیت‌ها و ضرورت دقت زیاد در فرایند به‌کارگیری جاسوسان باعث گردیده تا تمامی سیستم‌های اطلاعاتی اهتمام ویژه‌ای را به این امر مبذول و در ساختار سازمان فعالیت پنهان خود، بخشی را به امر شناسایی، جذب و نهایتاً هدایت این عناصر اختصاص داده و همواره تلاش می‌نمایند، ضمن بهره‌گیری از تمامی صریح‌ها و پتانسیل انسانی خود، در جهت رشد و ارتقاء کمی و کیفی آن‌ها (که در دو شکل آرشاس اطلاعاتی یا هادی و منبع ایفای نقش می‌نمایند) از علوم مختلفی هم‌چون: روان‌شناسی، معه‌شناسی، علوم ارتباطات و... بهره‌گیری نمایند. از آنجایی که در این عرصه، اندان عصر اصلی و مخاطب واقعی می‌باشد، تمامی علوم که مرتبط با ساختار روحی و جسم انسان و تعاملات او با محیط وجود دارد، مورد توجه و بهره‌برداری قرار می‌گیرد. آنچه که برده‌ان است، سرویس‌هایی که توجه بیش‌تر و جدی‌تری به این عرصه داشته و سرمایه‌گذاری‌های بیش‌تری در این رابطه انجام داده‌اند، از ثمرات و نتایج بهتر این امر بهره‌مند شده و در عرصه فعالیت‌های اطلاعاتی موفقیت‌های بیش‌تری کسب نموده‌اند. بسیاری از سرویس‌های اطلاعاتی دنیا از جمله آمریکا، روسیه، اسرائیل و انگلیس حتی مدارس و آموزشکده‌هایی را به منظور جذب و تربیت نیروهای انسانی مورد نیاز خود تاسیس و در این مکان‌ها، انواع شگردها و شیوه‌های مختلف نفوذ و جمع‌آوری اطلاعات و اخبار پنهان را آموزش می‌دهند. تمامی این سرویس‌ها، توجه جدی به استفاده حداکثری از پتانسیل‌های

انسانی (توانمندی‌های زنان و مردان) را مدنظر قرار و متناسب با خصائص، ویژگی‌ها و توانمندی‌های هر کدام از آنها، برنامه‌ریزی می‌نمایند. برخی از این سرویس‌ها چنان جدیتی در این امر به‌خرج داده‌اند که روندی افراط‌گونه را در پیش گرفته و مرزهای اخلاقی و انسانی را هم در نور دیده‌اند. متأسفانه در دنیای اطلاعات، استفاده حداکثری از پتانسیل زنان و مردان، مسیری را پیش روی سرویس‌های اطلاعاتی قرار داده که در آن از هیچ اصول و قواعدی تبعیت نکرده و شعار «هدف وسیله را توجیه می‌کند»، سرلوحه کار آنها قرار گرفته است. در این میان، شاید تعداد معدود و انگشت شماری از این شعار تبعیت نکرد و مسیر دیگری را برای رسیدن به اهداف اطلاعاتی خود انتخاب نموده‌اند.

وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران، یکی از سرویس‌های اطلاعاتی دنیا می‌باشد که هم‌چون سایر دستگاه‌های اطلاعاتی، وظائف متعددی را در راستای اهداف اطلاعاتی - امنیتی خود برعهده گرفته، و برای انجام وظائف خود مسیری مشابه بسیاری از سرویس‌های دنیا را در پیش گرفته است. این سرویس اطلاعاتی جوان، که از ابتدای تاسیس خود با هجمه‌های شدید دشمنان انقلاب مواجه و فراز و نشیب‌های فراوانی را تجربه نموده، علاوه بر مقابله با دسیسه‌های دشمن که در مقاطع مختلف بر آن تحمیل شده، همواره در تلاش برای رشد و ارتقاء سطح دانش خود و آمادگی برای مقابله با توطئه‌های جدید بوده است. در این سیستم نیز جمع‌آوری اطلاعات پنهان از اهداف و اقدامات دشمن، یکی از اولویتهای اصلی سازمانی بوده و عناصر انسانی نقش ویژه‌ای را ایفا می‌نمایند. نقشی که بعد از انقلاب و با هجوم دشمنان، اهمیت و حساسیت بسیار زیادی به‌خود گرفت. به‌گونه‌ای که در جریان مقابله با انواع توطئه‌ها، تمامی آحاد مردم، اعم از زن و مرد شرکت نموده‌اند. از همین روی معمار و بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی^(ره) از این مشارکت با عنوان اطلاعات ۳۶

میلیونی یاد نموده و این حضور را تکلیفی شرعی برای تمامی مردم بیان نموده‌اند. همین حضور پر رنگ مردمی در عرصه جمع‌آوری و انتقال اطلاعات و اخبار پنهان، باعث گردیده تا در تمامی سال‌های عمر با برکت انقلاب اسلامی، توطئه‌های بزرگ و حساب‌شده دشمنان خشتی، و سیستم اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران به یکی از قوی‌ترین و با تجربه‌ترین سرویس‌های اطلاعاتی دنیا تبدیل گردد. اما نکته قابل توجه در این سرویس، وجود تفاوت‌های اساسی در رعایت مرزهای عقیدتی - اخلاقی در بهره‌گیری از ابزارها و شگردهای اطلاعاتی و نفوذ در دشمن است. تفاوتی که به دلیل ماهیت انقلاب اسلامی ایران (که برگرفته از احکام نجات بخش اسلامی و مکتب شیعه و حاکمیت ارزش‌های انسانی - اسلامی در آن می‌باشد) بوده و خط بطلانی بر شعار «هدف وسیله را توجیه نمی‌کند» کشیده است. بر همین اساس، اصول حاکم بر وزارت اطلاعات برگرفته از احکام شرعی، حدود و ثغور اسلامی در انتخاب روش‌ها و ابزارهای مورد نظر آن جاری می‌باشد. اگر این عرصه‌های مهم وزارت که اصول اسلامی در آن نقش فراوانی ایفا می‌نماید، حوزه اطلاعات انسانی زن و مرد و نحوه حضور آن‌ها در کار اطلاعات و اخبار پنهان می‌باشد. در سایر سرویس‌های اطلاعاتی وجه تمایز و یا محدودیتی در استفاده هر یک از عناصر انسانی زن و مرد و نحوه حضور آن‌ها در کار اطلاعاتی وجود نداشته و کارشناسان اطلاعاتی زن و یا مرد می‌توانند در راستای مأموریت محوله و به فراخور کار با منابع زن و مرد ارتباط داشته و منابع نیز تقیدی به رعایت حدود شرعی - اسلامی و حتی اخلاقی نداشته و تنها رسیدن به هدف مد نظر آن‌ها می‌باشد. اما در وزارت اطلاعات به دلیل تقید به اصول و احکام اسلامی و ضرورت رعایت حریم ارتباط زنان و مردان غیرمحرّم با یکدیگر و پیش‌گیری از تبعات و عوارض احتمالی، اهتمام بر آن است که حریم ارتباطی بین زن و مرد رعایت، و تلاش می‌گردد تا ارتباط‌گیری با منابع مونث توسط کارشناسان زن و ارتباط‌گیری با

منابع مذکر توسط کارشناسان مرد انجام، و از هرگونه ارتباطات غیرشرعی خودداری گردد. اما علیرغم تمامی توجه‌ای که در این رابطه به عمل می‌آید، در جریان برخی کیس‌ها و پرونده‌ها، کارشناس مرد، مجبور به ارتباط‌گیری با منابع زن و پیگیری روند کاری مورد نظر خود می‌باشد، که به‌طور قطع، تبعات خاص خود را به دنبال دارد، از همین روی لازم است تدابیری اتخاذ گردد، تا این ارتباط‌گیری در بهترین شرایط ممکن و با کم‌ترین تبعات و حواشی همراه باشد. (تبعات از آن جهت که روحیات و خصائص زنان با مردان متفاوت بوده و هر کدام ویژگی‌های خاص خود را دارا، و ممکن است در ارتباطات در غیر هم‌جنس شرایطی حاکم گردد، که حدود شرعی از میان برداشته شود).

از سوی دیگر، با افزایش حضور رو به تزاید زنان در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی جامعه، و در پی هدفمند آن‌ها به حوزه‌های امنیتی خصوصاً حضور فعال و تاثیرگذار آن‌ها در بحران‌ها و اغتشاشات سال‌های اخیر، (که نشان از دسترسی‌های زنان در اهداف اطلاعاتی، و سرمایه‌گذاری و به‌کارگیری هدفمند دشمن خصوصاً سرویس‌های اطلاعاتی از این پتانسیل بالقوه را دارد) ضرورت جمع‌آوری اطلاعات پنهان از حوزه‌های زنان و بهره‌گیری از پتانسیل آنان در فعالیت‌های اطلاعاتی دو چندان شده، و وزارت اطلاعات مجبور به اتخاذ روش‌ها، است که ضمن رعایت اصول شرعی - اسلامی بتواند از توانمندی‌های زنان در زمینه فعالیت‌های اطلاعاتی استفاده نماید. همین امر، ضرورت پرداختن به این مسئله و تحقیق در مورد اتخاذ راه‌ها و روش‌های مورد نظر را بیش از پیش نموده و جرقه‌های این تحقیق را به‌وجود آورد. ضمن آن‌که حضور تاثیرگذار و نقش‌آفرین برخی زنان در اغتشاشات امنیتی سال‌های اخیر، خصوصاً جریان فتنه سال ۸۸، سؤالاتی را در ذهن به‌وجود آورده، و در صدد دستیابی به پاسخ‌های آن شدیم. سؤالاتی هم‌چون:

۱. آیا زنان نیز هم‌چون مردان می‌توانند به نقش‌آفرینی در فعالیت‌های اطلاعاتی،

خاصه جمع‌آوری اطلاعات پنهان پرداخته و آیا پتانسیل و توانمندی لازم در این امور را دارند؟

۲. آیا ویژگی‌ها و خصائص خاص زنان، می‌تواند مهارت‌های ویژه‌ای را در امر جمع‌آوری اطلاعات و اخبار پنهان برای آن‌ها رقم بزند؟

۳. آیا بهره‌گیری از پتانسیل و توانمندی‌های زنان در عرصه‌های جمع‌آوری اطلاعات پنهان، نیازمند کسب آگاهی‌ها و تدابیر خاصی می‌باشد؟

۴. آیا ررات اطلاعات تاکنون توجه ویژه و لازم را به امر آشنایی با ویژگی‌های زنان در فعالیت‌های اطلاعاتی معطوف داشته است؟

۵. کارشناسان اطلاعاتی در راستای ارتباط‌گیری با منابع زن می‌بایست به چه نکاتی در خصوص زنان توجه کرده و به تدابیری را در روند کاری خود لحاظ نمایند؟

اشتیاق دستیابی به پاسخ این سوالات برابر آن داشت، تا ضمن بهره‌گیری از تجارب کارشناسان جمع‌آوری در موضوعات مختلف، مرور کیس‌ها، پرونده‌ها و بررسی برخی اسناد تاریخی، نکاتی را جمع‌آوری نمایم که تاحدودی پاسخ‌گوی سوالات مطروحه باشد. شاید بدین وسیله بتوان واقعیاتی را که تابحال به آن‌ها پرداخته نشده و یا خیلی کم مورد توجه قرار گرفته را بیان نمایم. واقعیاتی که در صحنه فعالیت‌های اطلاعاتی بتواند به‌مدد کارشناسان مربوطه برآید و از آن‌ها در چارچوب رعایت موازین شرعی یاری نماید.

در نگاه اول دستیابی به پاسخ این سوالات سهل و آسان به نظر می‌رسید، اما واقعیت امر بیان‌گر نکته دیگری بود! کار اطلاعاتی با زنان نیازمند حصول دانسته‌ها، آگاهی‌ها و آمادگی‌های خاص خود بوده و به‌طور قطع شناخت و آگاهی‌های ویژه‌ای از زنان را می‌طلبد. پرداختن به موضوع «چگونگی بهره‌گیری از پتانسیل زنان در فعالیت‌های اطلاعاتی» ابعاد و زوایایی فراوانی دارد، که قطعاً در یک مطلب ننگینده و

شاید تالیفات متعددی را طلب نماید. از همین روی، در این تالیف تنها به یکی از ابعاد مهم فعالیت‌های اطلاعاتی پنهان زنان یعنی «هدایت منابع موث» پرداخته و با مروری گذرا بر خصائص زنان، تاملی در سوابق تاریخی حضور آن‌ها در جمع‌آوری اطلاعات پنهان، و تجارب وزارت در عرصه حضور اطلاعاتی زنان، خلاءها و منافذ آسیب‌پذیر در این حوزه شناسایی، و راه کارهای پیشنهادی کارشناسان در به حداقل رساندن این آسیب‌پذیرها، به‌تحریر در آید.

کتاب حاضر در چهار فصل تنظیم شده است. در فصل اول و در ابتدای بحث تلاش شده تا با پرداختن به برخی ویژگی‌های خاص زنان به لحاظ فیزیولوژیکی و روان‌شناختی، تفاوت‌های اساسی میان زن و مرد (که شکل‌دهنده ویژگی‌ها و خصائص روحی و روانی زنان می‌باشد) بیاز شود. دلیل پرداختن به این بحث بدان سبب می‌باشد که در تشریح توانمندی‌های زنان در جمع‌آوری اطلاعات، تاثیر این ویژگی در نحوه کار و عملکرد آنان مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت. این تفاوت‌ها از منظر علمی بیان، و مولف نقش قابل توجهی در ارائه مظهر نظرات و دیدگاه‌های خود نداشته و بیش‌تر نقل‌کننده نظرات و تحقیقات دانشمندان و متخصصان این رشته بوده است.

در فصل دوم سعی بر آن بوده تا با مروری گذرا بر لایه‌های تاریخی، برخی فعالیت‌های اطلاعاتی زنان، خاصه در حوزه جمع‌آوری اطلاعات و اطلاعات پنهان، توانمندی‌ها و قابلیت‌های اطلاعاتی آن‌ها در دستیابی به اهداف مورد نظر بیاز گردد. شاید برخی از خوانندگان محترم این سوال را مطرح نمایند که ذکر این مصادیق چه ارتباطی به بحث اصلی خواهد داشت؟ اما مولف معتقد است مطالب این فصل می‌تواند تاحدودی به سابقه دیرین فعالیت اطلاعاتی زنان در تمامی ادیان و جوامع، خصوصاً نقش آن‌ها در جمع‌آوری اطلاعات پرداخته، و بازگو کننده چگونگی بهره‌گیری از پتانسیل زنان در راستای اهداف اطلاعاتی باشد.